

АНАЛІЗ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Вінницький національний аграрний університет,
Міністерство аграрної політики України,
кафедра інформаційних технологій в менеджменті,
21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3,
тел. (0432) 35-70-84,
e-mail: office@vsau.org, rector@vsau.org

Анотація. У статті проведено аналіз стану фондового ринку України за перше півріччя 2010 року, а також прогнозовано перспективу його розвитку на майбутнє.

Ключові слова: біржа, емітент, біржова активність, цінні папери, капітал, валюта, акція, облігація.

Annotation. In the article the analysis of fund market of Ukraine condition is conducted for the first half-year of 2010, and also forecast prospect of his development, on the future.

Key words: exchange, issuer, exchange activity, securities, capital, currency, action, bond.

Вступ. Фондовий ринок є одним з основних індикаторів розвитку економіки країни. Висвітлюючи його основні напрями, можна визначити пріоритетні напрями діяльності та можливого інвестування. Доля ж українського фондового ринку на сучасному етапі розвитку виглядає дуже невизначеною. Світова економічна криза продовжується, що робить інвесторів обережними, а місцевий “колорит” тільки погіршує цю ситуацію. Тому перспективи його розвитку визначити доволі складно.

Рейтингове агентство “Експерт-Рейтинг” вважає, що до початку 2010 року в Україні склалася досить неприваблива ситуація: напруженість з відшкодуванням ПДВ, катастрофічне зниження податкової бази, занепад у металургії, хімічній промисловості й машинобудуванні протягом поточного року посилювалися нездатністю банківського сектора збільшувати кредитування реального сектора [5; 6].

За прогнозами агентства, перед Україною постає важке завдання – забезпечення функціонування системи державних фінансів за відсутності адекватної податкової бази, швидше за все, без допомоги міжнародних фінансово-кредитних організацій і з на чверть паралізованою банківською системою, яка не здатна збільшувати кредитування реального сектора.

Нині питання розвитку українського фондового ринку з узагальненням теорії і практики є дуже актуальне й опирається на роботи таких відомих фахівців різних галузей: В.М. Діденко, В.В. Олійник, Г.М. Колач, М.А. Свердан, О.І. Савицька, А.А. Фурсова, О.Д. Василик, І.О. Лютий, В.Д. Лагутін.

Постановка завдання. Метою статті є проведення аналізу стану фондового ринку України на сучасному етапі, створення прогнозу перспективи його розвитку на майбутнє, а також аналіз діяльності Української фондової біржі за перше півріччя 2010 року.

Основними методами дослідження є монографічний, статистичні (зокрема, графічний і ряди динаміки), порівняння та інші.

Результати. Вітчизняний ринок виглядає дуже привабливим для інвесторів з точки зору своєї дохідності: за останні десять років фондовий індекс ПФТС зріс у 14,6 раза та продовжує зростати. Однак і падіння цін теж є найбільш масштабними.

Думки експертів щодо українського ринку цінних паперів на 2010 рік займають досить широкий діапазон. Прогнози фахівців часто мають діаметрально протилежний характер. Те, що ринок у новому році працюватиме в абсолютно нових умовах, ні в кого не викликає сумнівів. ПФТС, нарешті, отримала гідного конкурента в особі Української біржі. Крім того, під кінець старого року та ж ПФТС отримала стратегічного інвестора –

російську ММВБ. Суперництво двох провідних українських бірж, а виходячи з нинішніх розкладів – одночасно й двох російських – головна інтрига року [4].

Незважаючи на все вищезазначене, про позитивний розвиток УФБ свідчать такі підсумки: протягом першого півріччя 2010 року біржовий обсяг торгів склав 5,71 млн грн (відповідний показник 2009 року – 4,04 млн грн). Збільшення обсягів торгів у звітному періоді в порівнянні з відповідним періодом минулого року зумовлене підвищенням активності на ринку похідних фінансових інструментів.

Рис. 1. Структура членів УФБ за станом на 30.06.2010

За станом на кінець червня 2010 року члени УФБ (рис. 1) представлені 73 учасниками. З початку поточного року зі складу членів УФБ було виключено 12 торговців цінними паперами, увійшли до складу – 7. Члени УФБ у структурному розрізі представлені 22 банківськими установами та 51 торговцем цінними паперами.

На кінець звітної періоду біржовий список (рис. 2) складається із 48 цінних паперів та інших фінансових інструментів, які перебувають у позалистинговому котируванні. Переважну більшість у структурі біржового списку займають акції (81% від загальної кількості фінансових інструментів) [1].

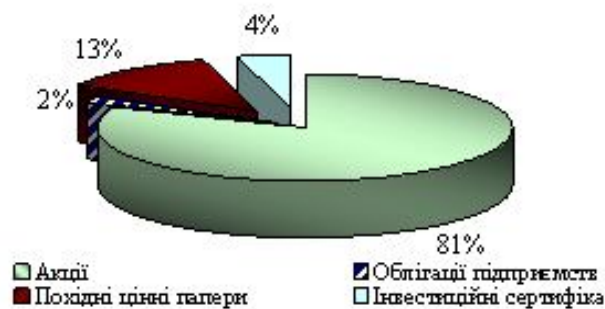

Рис. 2. Структура біржового списку УФБ (за видами фінансових інструментів) за станом на 30.06.2010

Протягом першого півріччя 2010 року на УФБ відбулося 18 торговельних сесій (за аналогічний період 2009 року – 14 сесій). Середньомісячний обсяг торгівлі склав 0,95 млн грн (відповідний показник 2009 року – 0,67 млн грн), за торговельну сесію – 0,32 млн грн (у 2009 році – 0,28 млн грн).

За звітний період на УФБ укладено 1 327 угод, з них 1 325 угод укладено на УФБ, решта – на філіях біржі. У розрізі фінансових інструментів найбільшу кількість угод (1 268) було укладено на ринку похідних цінних паперів.

Найбільший обсяг торгів був зафіксований на ринку похідних фінансових інструментів і склав 4,14 млн гривень, що становить 72,5% від загального обсягу торгівлі за звітний період.

Аналітики відзначають, що зростання цін та індексів на фондових біржах зумовлене зростанням торгової активності й обсягу торгів, свідчить про вищу зацікавленість інвесторів і тому є стабільнішим, ніж зростання, яке не супроводжується збільшенням обсягу торгів.

У звітному періоді на торги з продажу в процесі приватизації пакетів акцій ВАТ, що належать державі, ФДМУ запропонував до продажу на УФБ та її філіях акції 15 акціонерних товариств (табл. 1).

Таблиця 1

Результати продажу пакетів акцій ВАТ, що належать державі, на Українській фондовій біржі та її філіях за перше півріччя 2010 року

№ п/п	Місце проведення торгів	Кількість запропонованих ВАТ	Кількість ВАТ, щодо яких відбувся продаж	Кількість проданих акцій, шт.	Вартість проданих акцій, грн	Кількість угод, з яких було перевищення ціни продажу над номіналом
1	УФБ (м. Київ)	2	0	0	0,00	0
2	Східно-Українська філія	0	0	0	0,00	0
3	Івано-Франківська філія	9	1	609	30,45	0
4	Кримська філія	4	1	1834280	73371,20	0
	Усього	15	2	1834889	73401,65	0

На вторинному ринку акцій за звітний період відбулося 10 торговельних сесій, під час яких було укладено 55 угод із купівлі-продажу 75,2 млн акцій на суму 970,4 тис. грн (16,98% від загального обсягу торгів).

Протягом звітного періоду в секторі корпоративних облігацій відбулась 1 торговельна сесія, під час якої була укладена 1 угода з купівлі-продажу 4 040 облігацій ТОВ "Град Інвест" на суму 450,06 тис. грн (табл. 2).

Таблиця 2

Структура торгівлі на УФБ фінансовими інструментами за 6 місяців 2009–2010 рр.

Фінансовий інструмент	Перше півріччя 2010 року		Перше півріччя 2009 року	
	Сума, тис. грн	%, від сукупного обсягу торгівлі	Сума, тис. грн	%, від сукупного обсягу торгівлі
Акції	1 043 781,65	18,3	4 021 070,66	99,6
Облігації підприємств	450 056,00	7,9	16 432,40	0,4

Киш Л.М., Федорук Д.Л. Аналіз фондового ринку України на сучасному етапі

Похідні цінні папери	4 136 468,00	72,5	0,00	0,0
Інвестиційні сертифікати	83 600,00	1,3	0,00	0,0

У секторі похідних цінних паперів укладено 8 угод з розміщення 1 960 опційних сертифікатів на суму 98,00 тис. гривень. На вторинному ринку було укладено 1 260 угод на суму 4,04 млн грн. У цілому, зазначений сектор займає близько 72% від загального обсягу торгівлі. Ринок похідних цінних паперів протягом звітного періоду був

представлений опційними сертифікатами на купівлю з поставкою базового активу ТОВ “Прилуцький ринок 1” і ТОВ “Ніжинський коопринок”.

На ринку інвестиційних сертифікатів за звітний період відбулась 1 торговельна сесія, під час якої була укладена 1 ділова угода з купівлі-продажу 20 інвестиційних сертифікатів ПВІФ “Армаг” ТОВ “КУА Спагія” на суму 83,6 тис. грн, що займає 1,46% від загального обсягу торгів.

Структура торгівлі на УФБ за фінансовими інструментами та видами ринків (рис. 3) у першому півріччі 2010 року суттєво змінилася в порівнянні з аналогічним періодом 2009 року. Якщо в першому півріччі 2009 року в структурі торгів фінансовими інструментами домінували акції (99,6% від обсягу торгів), то у 2010 році – похідні цінні папери (72,5%). Протягом перших 6 місяців 2009 року питома вага вторинного ринку складала лише 5% обсягу торгів, у 2010 році вторинний ринок став основним сектором біржової активності (97% від загального обсягу торгів).

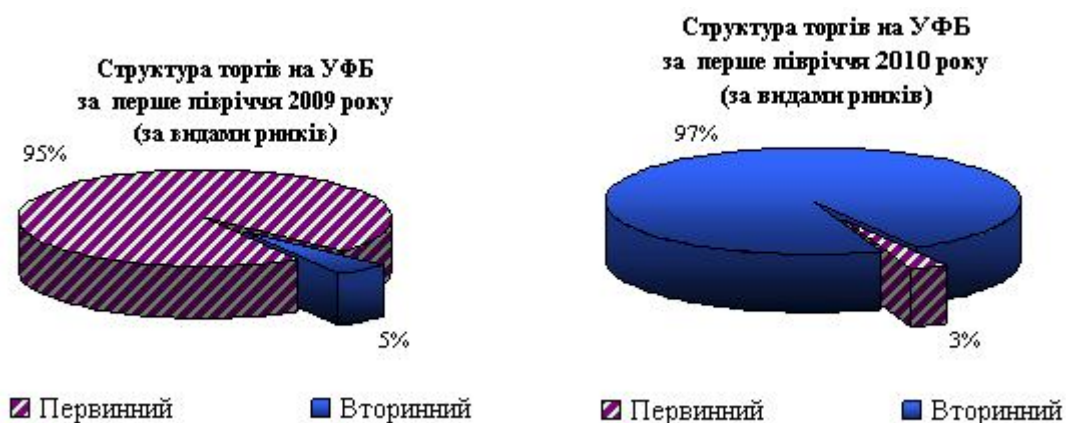

Рис.3. Структура торгів на УФБ

Таким чином, розвиток фондового ринку України відбувається за кількома напрямками, які передбачають: формування цінних паперів з новими властивостями й реквізитами; розвиток вторинного ринку; удосконалення процедури та документального супроводу обігу цінних паперів; раціональний розподіл функцій між учасниками фондового ринку; забезпечення конкурентного середовища; створення оптимальної інфраструктури; упорядкування обліку та звітності на підставі репродукування стандартів світового фондового ринку; спрощення процесу оформлення документів на всіх стадіях емісії й обігу цінних паперів; упровадження електронних інформаційних систем; зниження ризику інвестицій у цінні папери; запобігання порушенням правил і норм; узгодження фондового законодавства з іншими (суміжними) державними актами [5].

Розвиток фондового ринку характеризується відповідними індексами.

Порівняємо динаміку зміни індексу Доу Джонса та його Українського аналога PFTS індексу за допомогою графіків (рис. 4, 5).

У цілому, можна сказати, що індекс Доу Джонса впродовж 2009–2010 років має тенденцію до збільшення, тоді як індекс PFTS, досягши піку у квітні 2010 року, почав знижуватися, що є досить негативним для показників розвитку фондового ринку в Україні. Ці явища пов'язані з нестабільністю в економіці України та відносно молодим фондовим ринком на відміну від міцної економіки США та розвинутих фондових бірж.

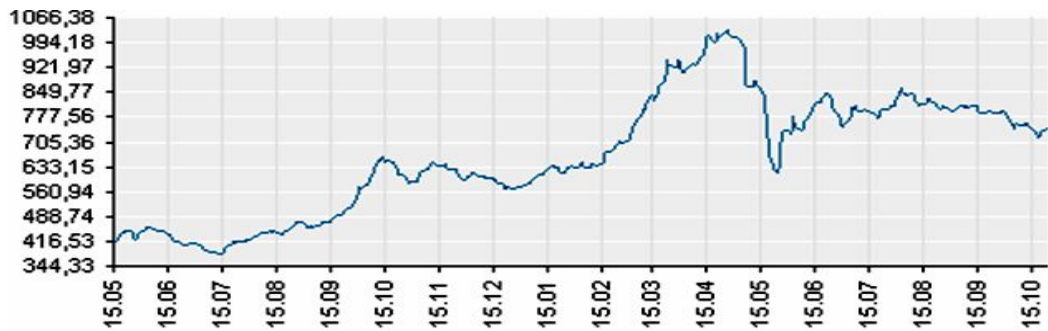

Рис. 4. Показники індексу PFTS за 2009–2010 рр.

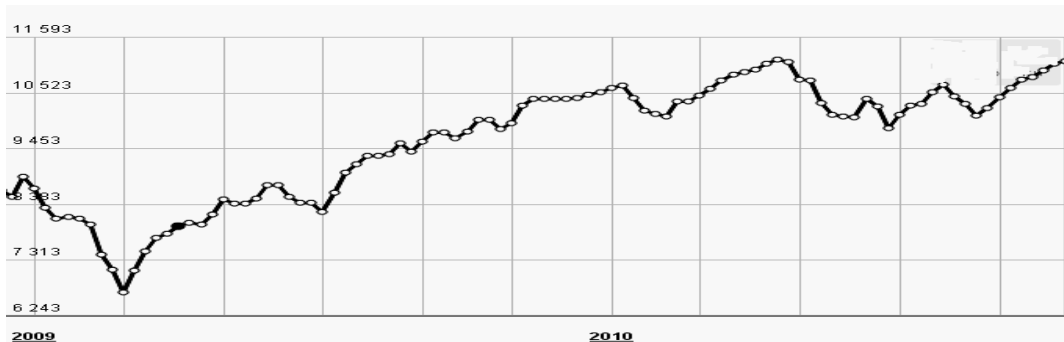

Рис. 5. Показники індексу Доу Джонса за 2009–2010 рр.

Висновки. Аналізуючи сказане вище, слід зазначити, що економічна й тим більше політична ситуація в Україні приводить для оптимізму поки не дає. Проте при цьому вітчизняний фондовий ринок не тільки має значний потенціал зростання, але й росте нині. Причому як на кількісному (зростання цін на папери), так і на якісному (розвиток конкуренції) рівнях.

Можна відзначити також, що зростання фондового ринку набуває якісно нової динаміки за умови тривалого періоду політичної та економічної стабільності, розвитку ринкової інфраструктури. Існує реальна можливість збалансованого росту обсягів ринкової торгівлі. Цілком природно, що розвиток приватного сектора відіграє найвагомішу роль у розвитку ринку капіталу, особливо щодо збалансування попиту та пропозиції. Але держава є відповідальною за створення та впровадження таких заходів, як:

- захист державних інтересів на ринку шляхом обмеження доступу нерезидентів;
- централізація та організація фондового ринку;
- підвищення рівня компетентності фахівців на ринку цінних паперів;
- підвищення рівня компетентності населення з питань фондового ринку;
- визначення концептуальних засад політики ринку цінних паперів в Україні та реалізація державних інтересів на ньому.

Ураховуючи кількість невирішених питань, можна впевнено сказати, що український фондовий ринок найближчим часом не ввійде до світових фінансових ринків. Однак будемо сподіватися, що діяльність державних органів влади буде стимулювати його розвиток.

1. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” 23 лютого 2006 р. № 3840-IV із змінами і доповн. // Інвест-газета : нормативна база. – 2009. – № 36.
2. Діденко В. М. Тенденції, проблеми та перспективи діяльності фондового ринку в Україні / В. М. Діденко, В. В. Олійник // Науковий вісник БДФА. Економічні науки : зб. наук. праць / Міністерство фінансів України, БДФА. – Чернівці : Технодрук, 2009. – Вип. 2. – С. 168–180.
3. Колач Г. М. Вплив фінансової глобалізації на фондовий ринок України / Г. М. Колач // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 115–121.

4. Савицька О. І. Проблеми і перспективи розвитку фондового ринку України / О. І. Савицька, А. А. Фурсова // Економіка і регіон. – 2009. – № 2. – С. 136–139.
5. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ukrse.kiev.ua/analytics/>.
6. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://finance.ua/ua/stock>.

Рецензенти:

Мороз О.В. – доктор економічних наук, професор, директор науково-навчального інституту аграрної економіки Вінницького національного аграрного університету;

Кафлевська С.Г. – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри організації агробізнесу Вінницького національного аграрного університету.